Alicja Zarzyka
Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
ORCID: 0009-0002-5112-3871

DOI: 10.24987/20838972.22.14

Dezinformacja i bariery w dostępie do informacji dla głuchych w Polsce – wyzwanie dla etyki mediów

Dostęp do rzetelnej informacji jest fundamentem funkcjonowania społeczeństwa demokratycznego. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej zapewnia obywatelowi prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne[1]. W dobie przyspieszonej cyfryzacji oraz globalnego przepływu treści medialnych zapewnienie wszystkim ludziom równych szans w dostępie do informacji staje się wyzwaniem logistycznym, a także głębokim problemem natury etycznej. Informacja nie jest już tylko zasobem, ale też warunkiem uczestnictwa w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym. Technologia niezwykle ułatwia codzienne funkcjonowanie, zapewniając stały dostęp do nowych treści. Część osób nie wyobraża już sobie życia bez urządzeń elektronicznych, dodatkowo wciąż zwiększa się grupa osób, które w ogóle nie znają innej egzystencji – odłączonej od sieci.

W tej perspektywie, szczególnej uwagi wymagają grupy społeczne marginalizowane komunikacyjnie, takie jak głusi. Ich sytuacja w Polsce, mimo formalnego uznania Polskiego Języka Migowego (PJM) oraz rosnącej świadomości społecznej, nadal pozostaje trudna i charakteryzuje się szeregiem barier, które ograniczają ich partycypację w życiu publicznym. Brak odpowiednio dostosowanych kanałów komunikacji, marginalizacja kultury Głuchych w mediach głównego nurtu oraz niska świadomość społeczna w zakresie ich potrzeb językowych i kulturowych sprawiają, że głusi znajdują się na peryferiach współczesnego społeczeństwa informacyjnego.

[1] Rzeczpospolita Polska, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483, art. 61.

W niniejszym artykule skupię się na analizie problemu dezinformacji oraz barier, na które głusi natrafiają w przestrzeni cyfrowej. Przeanalizuję również etyczne zobowiązania wobec wyżej wymienionej społeczności oraz możliwe kierunki działań na rzecz zwiększenia inkluzywności przekazu medialnego.

W celu lepszego zrozumienia głuchych należy poznać podstawowe informacje na ich temat.

> Głuchym nazywamy człowieka, który jest pozbawiony całkowicie lub w dużej mierze słuchu, a więc i treści słuchowych płynących ze świata, i który, wskutek tego znajduje się w gorszych warunkach niż człowiek słyszący w pracy procesów poznawczych i przygotowywaniu się do życia społecznego. Rozumienie mowy ludzkiej tą drogą staje się dla niego niemożliwe, a w pracy i wszelkich potrzebach życia słuch nie ma dla niego żadnego lub wystarczającego znaczenia[2].

W Polsce żyje około pół miliona osób niesłyszących[3]. Doświadczają one wielu trudności w codziennym życiu, które są związane z nieznajomością Polskiego Języka Migowego (PJM) przez osoby słyszące, brakiem tłumaczy w bankach, urzędach, placówkach oświatowych oraz kulturalnych. Wyjście na zakupy, spytanie o drogę, praca z ludźmi, załatwienie spraw urzędowych – większość społeczeństwa wykonuje te czynności bez zastanawiania się nad dostępnością i dostosowaniem dla osób niesłyszących.

Według Słownika Języka Polskiego PWN dezinformacja to „wprowadzenie kogoś w błąd przez podanie mylących lub fałszywych informacji"[4]. W przypadku głuchych problem ten jest szczególnie istotny, ponieważ przeważającej większości osób publicznych oraz twórców we współczesnych mediach brakuje odpowiednich narzędzi komunikacyjnych. Brak tłumaczenia w PJM czy napisów w języku polskim w materiałach medialnych sprawia, że niesłyszący są szczególnie narażeni na błędne lub zniekształcone informacje. Dezinformacja może przybierać różne formy, dlatego świadomość ich istnienia oraz umiejętność rozpoznawania powinny być ważne dla każdego obywatela, który chce żyć zgodnie z zasadami etyki.

Pierwszą postacią dezinformacji jest *fake news*, czyli fałszywa, przyciągająca uwagę i szeroko rozpowszechniana informacja, którą stworzono

[2] Maria Grzegorzewska, *Pedagogika specjalna* (Warszawa: Państwowy Instytut Pedagogiki Specjalnej, 1964), 30.

[3] „80 proc. osób niesłyszących w Polsce nie pracuje", niepelnosprawni.pl, 21 sierpnia 2019, dostęp 28 stycznia 2025, https://archiwum.niepelnosprawni.pl/ledge/x/834774.

[4] „Dezinformacja", w *Słownik języka polskiego SJP*, dostęp 28 stycznia 2025, https://sjp.pwn.pl/sjp/dezinformacja;2554971.html.

po to, by przynosiła zysk jej autorom. Współczesne media społecznościowe, fora internetowe oraz kanały informacyjne mogą być wykorzystywane do rozpowszechniania takich treści, często niemających żadnej podstawy faktograficznej. Dla głuchych, którzy mierzą się z ograniczonym dostępem do wiarygodnych źródeł informacji w naturalnym dla siebie Polskim Języku Migowym, *fake news* może stać się powodem do niepokoju, smutku lub złości, gdyż jego zweryfikowanie zajmuje więcej czasu niż osobom słyszącym. Manipulowanie informacjami, np. fałszywe alarmy zdrowotne, czy dezinformacja na temat dostępnych usług mogą mieć poważne konsekwencje i zdestabilizować poczucie bezpieczeństwa głuchych.

Warto uzupełnić te rozważania o dane potwierdzające, że głusi mogą być bardziej narażeni na dezinformację niż osoby słyszące. W swoich badaniach Anna Michalczyk[5] wskazała, że młodzież z uszkodzonym słuchem wykazuje wyraźnie większe trudności w korzystaniu z Internetu, przy jednoczesnym niższym poziomie kompetencji medialnych. Wpływają na to zarówno czynniki poznawcze (bariera językowa, trudność w przetwarzaniu tekstu pisanego), jak i społeczne (np. ograniczony dostęp do edukacji medialnej prowadzonej w Polskim Języku Migowym). Brak tłumaczeń na PJM czy niedostosowanie napisów przyczyniają się nie tylko do luk informacyjnych, ale też do wzmożonego zaufania do alternatywnych, nie zawsze wiarygodnych źródeł. Ponadto, jak zauważa Urszula Bartnikowska[6], powszechną praktyką w rodzinach z głuchymi rodzicami jest przyjmowanie przez dzieci roli tłumacza. Prowadzi to do skrótów myślowych i zniekształceń przekazu, co w istotny sposób wpływa na sposób interpretowania informacji przez osoby głuche. Dlatego zagrożenie dezinformacją nie wynika z braku inteligencji medialnej, lecz ze strukturalnych barier edukacyjno-językowych i społecznych, które ograniczają równość szans w dostępie do treści cyfrowych.

Drugą formą dezinformacji jest pominięcie kluczowych informacji. Zignorowanie części faktów lub brak dostosowania treści do potrzeb komunikacyjnych głuchych, np. poprzez niepełne czy błędne napisy lub zaniechanie w trakcie tłumaczenia w Polskim Języku Migowym, prowadzi do utraty ważnych informacji. Pominięcia dotyczą nie tylko codziennych wydarzeń, ale również kluczowych spraw politycznych czy kryzysowych, takich jak: epidemie, zmiany legislacyjne, wydarzenia gospodarcze. Przykładem jest zaniechanie tłumaczenia w trakcie konferencji prasowej polskiego polityka,

[5] Anna Michalczyk, *Wirtualne oblicza samotności. Ryzykowne zachowania w sieci wśród słyszącej i niesłyszącej młodzieży* (Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie, 2022), 92–108.

[6] Urszula Bartnikowska, *Sytuacja społeczna i rodzinna słyszących dzieci niesłyszących rodziców* (Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit", 2010), 84.

Szymona Hołowni, która odbyła się w Częstochowie 15 marca 2025 roku. W pewnym momencie przemówienia tłumacz pominął zawiłe zdanie oratora, a zamiast niego wykonał gest „machnięcie ręką". Odbiło się to szerokim echem i wywołało ogromną reakcję opinii publicznej. Niestety, skupiono się jedynie na aspektach związanych z polityką i domniemanym zlekceważeniem polityka, a nie z ograniczeniem informacji, z którą spotkali się głusi. Konsekwencją takich sytuacji jest wykluczenie z możliwości zrozumienia pełnego obrazu sytuacji; pełnego kontekstu społecznego i politycznego; odebranie szansy na poznanie pełnego obrazu sytuacji społecznej i politycznej.

Kolejną formą dezinformacji jest manipulacja kontekstem, polegająca na wprowadzeniu w błąd poprzez zmianę tła lub sensu wypowiedzi. W mediach często dotyczy to używania selektywnych informacji, które zmieniają pierwotne znaczenie wydarzeń. Dla głuchych szczególne niebezpieczeństwo wiąże się z błędami w tłumaczeniach języka migowego lub nierzetelnym przekazywaniem kontekstu w materiałach wizualnych, co może prowadzić do błędnej interpretacji sytuacji lub wydarzeń.

Przedstawienie zjawisk dezinformacji i marginalizacji byłoby niepełne bez przybliżenia teorii komunikacji. Teorie komunikacji w kontekście niepełnosprawności odnoszą się do różnych modeli pomagających zrozumieć sposób, w jaki osoby z ograniczeniami komunikacyjnymi, w tym osoby głuche, odbierają i przetwarzają informacje. Jednym z najważniejszych podejść jest model społeczny niepełnosprawności. Zakłada on, że niepełnosprawność nie wynika z indywidualnych ograniczeń osoby, ale z barier stworzonych przez społeczeństwo. W tym kontekście osoby głuche są traktowane nie jako osoby, które nie potrafią się komunikować, ale jako te, które zostały wykluczone z przestrzeni komunikacyjnej, w której dominują normy słuchowe.

Kolejnym istotnym elementem jest teoria komunikacji wizualnej, która podkreśla znaczenie wizualnych form komunikacji, takich jak język migowy, w procesie przekazywania informacji. Z tej perspektywy media mają obowiązek dostosowywać swoje przekazy do potrzeb osób głuchych, aby zapewnić im równy dostęp do wszystkich treści. Oznacza to konieczność tworzenia materiałów audiowizualnych uwzględniających tłumaczenie w PJM lub napisy oraz zapewnienia odpowiednich narzędzi do interakcji z treściami w czasie rzeczywistym.

Wszystkie teorie komunikacji wskazują na istotną rolę mediów w przezwyciężaniu barier informacyjnych dotykających osób głuchych. Zadaniem mediów jest nie tylko przekazywanie treści, ale także dostosowanie formy komunikacji do różnych grup odbiorców, w tym do osób z niepełnosprawnościami. Właśnie z tego powodu etyka mediów jest kluczowym zagadnieniem w kontekście dezinformacji i barier komunikacyjnych.

Pojęcie etyki mediów obejmuje zasady, kodeksy i standardy, które mają na celu zapewnienie rzetelności, uczciwości i odpowiedzialności w przekazywaniu informacji. W odniesieniu do głuchych etyka mediów stawia przed dziennikarzami i twórcami treści szczególne wyzwania. Media mają przede wszystkim obowiązek dostarczania informacji w sposób dostępny i zrozumiały. Oznacza to konieczność zapewnienia równego dostępu do treści – z zastosowaniem wspomnianych już tłumaczeń materiałów na PJM, napisów czy innych technologii wspomagających komunikację.

Dziennikarski Kodeks Obyczajowy zaznacza, że „[p]odstawowym obowiązkiem etycznym dziennikarza jest poszukiwanie i publikowanie prawdy"[7]. W przypadku głuchych te zasady powinny obejmować również zapewnienie odpowiednich narzędzi komunikacyjnych, aby ta grupa mogła w pełni uczestniczyć w życiu społecznym i politycznym. Warto również zauważyć, że w Polsce brakuje jednoznacznych regulacji prawnych w zakresie dostępności mediów dla osób głuchych, co prowadzi do sytuacji, w której media publiczne i komercyjne mogą zaniedbywać potrzeby tej grupy. Jak pisze Marzenna Giedrojć: „We współczesnym społeczeństwie wykluczenie osób niepełnosprawnych dotyczy nie tyle konkretnych osób, ile samego obrazu w Internecie osoby niepełnosprawnej, konotacji, sensów i znaczeń, jakie ze sobą niesie"[8].

Standardy etyczne powinny obejmować również szeroko pojętą inkluzywność mediów. Oznacza to, że media muszą aktywnie dążyć do eliminowania barier komunikacyjnych i włączać osoby głuche w procesy informacyjne, tak jak ma to miejsce w przypadku innych grup społecznych. Tylko w ten sposób można zapewnić równy dostęp do informacji i przeciwdziałać dezinformacji, która zagraża tej społeczności.

Głusi spotykają się z przekonaniem, że są słabi, zagubieni, samotni, wymagający troski i opieki[9]. Krzywdzące stereotypy skutecznie wstrzymują słyszących przed nauką Polskiego Języka Migowego, podstawowych zasad kultury osobistej względem osób z niepełnosprawnościami słuchowymi oraz dążeniem do wyrównania szans w życiu społecznym. Wraz z rosnącym indywidualizmem rośnie podział pomiędzy słyszącymi i niesłyszącymi. „Kultura Głuchych jest kulturą podkreślającą kolektywizm. Polega to na silnym poczuciu przynależności, ujawnia się podziałem na tych «z zewnątrz» i «z wewnątrz», przejawia się obowiązkiem dzielenia się informacjami przez tych, którzy należą do «swoich». [...] Kolektywizm w kulturze

[7] *Dziennikarski Kodeks Obyczajowy (Kodeks Etyki Dziennikarzy)*, dostęp 15 marca 2025, https://www.dziennikarzerp.pl/wp-content/uploads/2010/06/kodeks.pdf.

[8] Marzena Giedrojć, *Niepełnosprawność w Polsce w wymiarze politycznym i społecznym. Analiza wybranych zagadnień* (Warszawa: Difin, 2020), 109.

[9] Michalczyk, *Wirtualne oblicza samotności*, 57.

Głuchych sprawia, że poczucie przynależności do grupy staje się ważną częścią własnej identyfikacji"[10]. Utrudnienie dostępu do informacji, brak programów wspierających i edukacyjnych ze strony państwa, niechęć społeczeństwa do dostrzeżenia Głuchych jako równych i ważnych obywateli sprawiły, że osoby niesłyszące cenią sobie wspólnotę oraz tworzą własne organizacje, np. przy placówkach Polskiego Związku Głuchych. „Charakterystycznym zachowaniem Głuchych jest dzielenie się informacjami. Potrzeba ta wynika z poczucia wspólnoty i doświadczenia ograniczeń w dostępie do wiedzy. Słyszący mogą zatrzymywać wiedzę dla siebie, ale wśród Głuchych przynależność do społeczności wyraża się właśnie w dzieleniu się wszelkimi informacjami z innymi"[11]. W społeczeństwie polskim, z biegiem lat coraz bardziej dążącym do wzajemnej niezależności i rozluźnienia większości stosunków społecznych, troska o każdego członka w grupie Głuchych jest czymś wyjątkowym. Niestety, mimo zaangażowania społeczności w poprawę życia, niesłyszący codziennie doświadczają bariery komunikacyjnej. Brakuje wykwalifikowanych tłumaczy Polskiego Języka Migowego, przez co część informacji omija głuchych lub dociera do nich z dużym opóźnieniem.

„Język wytwarza wspólnotę myślenia i odczuwania. W języku zawarty jest obraz świata ludzi nim się posługujących"[12]. Dla głuchych Polski Język Migowy jest językiem ojczystym, język polski natomiast jest drugim, mniej naturalnym sposobem komunikacji. Gramatyka, ortografia i składnia różnią się od siebie, co utrudnia zrozumienie dłuższych tekstów pisemnych czy zawiłych wypowiedzi osób słyszących. Wiele treści nie jest tłumaczonych na Polski Język Migowy, co oddziela głuchych od wydarzeń społecznych, kulturalnych czy religijnych. Niesłyszący jednak się nie poddają i od lat walczą o swoje miejsce w kulturze. „Twórcze uczestnictwo osób niesłyszących w kulturze obejmuje takie formy, jak: malarstwo, grafika i rzeźba, taniec, pantomima, teatr migowy, film, rzadziej literatura"[13]. Artur Goll, Bogdan Czałczyński, Edward Głowacki, Jerzy Stachurski, Krzysztof Głuchowski, Adam Stoyanov – to tylko kilku twórców reprezentujących społeczność Głuchych. Pomimo krzywd wyrządzonych przez stereotypy niesłyszący dążą do większej integracji z resztą społeczeństwa: zabiegają o obecność tłumaczy w wydarzeniach państwowych czy kulturalnych, organizują kursy Polskiego Języka Migowego dla słyszących, tworzą kampanie edukacyjne i walczą o równe traktowanie w placówkach oświatowych oraz miejscach

[10] Bartnikowska, *Sytuacja społeczna i rodzinna*, 70.

[11] *Ibidem*, 68.

[12] *Ibidem*, 446.

[13] Bogdan Szczepankowski, *Niesłyszący, głusi, głuchoniemi. Wyrównywanie szans* (Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1999), 280.

pracy. Niestety, w wirtualnym świecie dalej są dyskryminowani i szczególnie narażeni na dezinformację.

Z wcześniejszych rozważań można wyciągnąć wniosek, że współczesny świat mediów nie jest przyjazny. Trudno sobie wyobrazić, jak wielkie ograniczenie muszą w nim przeżywać osoby z niepełnosprawnościami słuchowymi, w rzeczywistości doświadczające odrzucenia i wyśmiewania. W społeczeństwie polskim stale funkcjonują stereotypy na temat głuchych:

> Uważamy, że [głusi] nie mogą mieć orientacji poczucia bezpieczeństwa w otoczeniu typowym dla ludzi słyszących. Nie mogą angażować się w różnego rodzaju konwersacje, podziwiać muzyki, opowiadać o sobie, słyszeć ogłaszanych informacji, posługiwać się telefonem. Wydaje się nam, że osoba głucha porusza się jakby w jakiejś niewidzialnej osłonie stanowiącej oddzielającą ją od nas barierę[14].

Segregacja na słyszących i niesłyszących – zarówno w mediach, jak i w realnym świecie – sprawia, że całe społeczeństwo, również to globalne, traci coś cennego. Niechęć do odmienności, do osób z niepełnosprawnościami słuchowymi, przy jednoczesnym promowaniu egzotycznych kultur czy obyczajów, wydaje się wyjątkowo niesprawiedliwa. W mediach większość twórców szuka perfekcji i estetyki, w której nie ma miejsca dla głuchych. Są oni niewygodnym tematem, który nie przynosi popularności. „Otoczenie, jak wynika z wypowiedzi badanych, jest nieprzygotowane do kontaktu z ludźmi niesłyszącymi, nieprzyjazne, przystosowane do osób w pełni sprawnych"[15]. Głusi nie mają takiego dostępu do wiedzy jak słyszący, choć są tak samo zagrożeni uzależnieniem się od niezweryfikowanych treści i ich bezkrytycznym zinternalizowaniem. „Szczególnie mocno na tle wielu badanych obszarów zarysowują się drastycznie większe skłonności do problematycznego korzystania z Internetu w grupie respondentów z uszkodzonym słuchem. Ponadto grupa ta wykazuje także wyższe wyniki w sferze ogólnego poczucia samotności i odczuwania negatywnych emocji"[16]. Głusi mogą zostać zmanipulowani przez polityków, przestępców czy działaczy różnych organizacji, tak by podjęli konkretne działania lub przyjęli pożądane poglądy. Ważne jest odejście od uprzedzeń wobec niesłyszących i ich ochrona przed dezinformacją. Dopóki większość społeczeństwa będzie postrzegać głuchych jako gorszą grupę społeczną lub będzie całkowicie ignorować ich obecność w życiu publicznym, manipulacja będzie

[14] Harlan Lane, *Maska dobroczynności* (Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1996), 26–27.

[15] Michalczyk, *Wirtualne oblicza samotności*, 132.

[16] *Ibidem*, 147.

skuteczna. „Powierzchowne zainteresowanie – ze strony słyszących – trwa ciągle i przyczynia się do zaciemnienia obrazu problemu tej grupy osób, obarczonych skutkami poważnego ograniczenia zmysłowego, wykluczonych z życia społecznego, skazanych na segregację i degradację”[17]. Walka o godność użytkowników i prawdę w treściach publikowanych w mediach jest dodatkowym wyzwaniem dla głuchych; w realnym świecie doświadczają już i tak wielu trudności.

Warto rozważyć, czy istnieją rozwiązania dotyczące problemu dezinformacji stosowanej wobec głuchych w Polsce. Zapewnienie tłumaczenia na Polski Język Migowy lub poprawa jakości i dostępności napisów w treściach publikowanych w mediach społecznościowych zdecydowanie przyczyniłoby się do zwiększenia zrozumiałości informacji dla głuchych użytkowników. Wsparcie edukacji medialnej dostosowanej do potrzeb niesłyszących w postaci rozpowszechniania materiałów na temat dezinformacji lub zorganizowanie warsztatów z weryfikacji informacji to kolejne możliwe rozwiązania narastającego problemu. „W stosunku do samej młodzieży z uszkodzonym słuchem pomysłem wartym rozważenia mogłyby być szeroko zakrojone kampanie internetowe związane z tematyką uzależnienia od Internetu”[18]. Rozwój sztucznej inteligencji można wykorzystać w wartościowy sposób, np. tworząc algorytmy, które rozpoznawałyby dezinformację wymierzoną w głuchych, oraz specjalne platformy, które szybko weryfikowałyby poprawność tłumaczenia i prawdziwość informacji. W rzeczywistości społeczeństwo polskie dopiero zaczyna tworzyć treści edukacyjne na temat równouprawnienia w zakresie dostępu do rzetelnych informacji. Przykładem są kampanie *Mam prawo do informacji w PJM* i *Polska zamienia się w słuch*, które podkreślały konieczność tłumaczenia na Polski Język Migowy i miały na celu zwiększenie świadomości ogółu społeczeństwa na temat głuchych w Polsce. Możliwości jest wiele, jednak to od społeczeństwa polskiego zależy, czy temat będzie coraz bardziej nagłaśniany, czy zostanie pominięty.

Podsumowując wcześniejsze rozważania, należy podkreślić, że problem dezinformacji w mediach wobec głuchych narasta. Część społeczeństwa polskiego postrzega niesłyszących w stereotypowy, krzywdzący sposób, co w konsekwencji prowadzi do występowania trudności w ich realnym i wirtualnym życiu. Należy jednak zachować ostrożność przed uogólnianiem tego zjawiska do cechy całego narodu. Deklaratywna akceptacja osób z niepełnosprawnościami, w tym głuchych, nie zawsze przekłada się na konkretne działania wspierające ich integrację. Oznacza

[17] Kazimiera Krakowiak i Amelia Dziurda-Multan, *Ku wspólnocie komunikacyjnej niesłyszących i słyszących* (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2011), 57.

[18] Michalczyk, *Wirtualne oblicza samotności*, 158.

to, że problemem nie jest wrogość, ale raczej społeczna bierność, brak wiedzy o kulturze Głuchych oraz niski poziom kompetencji komunikacyjnych. Marzenna Giedrojć[19] zauważa, że osoby z niepełnosprawnościami są wykluczane raczej przez struktury społeczne i systemowe braki niż przez bezpośrednią dyskryminację jednostek. Przejawia się to m.in. w braku mechanizmów włączających w systemach edukacyjnych, medialnych i instytucjonalnych. Dlatego zamiast mówić o niechęci społeczeństwa, adekwatniejszym określeniem byłaby „społeczna niegotowość".

Głusi są cennymi członkami życia publicznego. Posiadają własną kulturę i tradycje, podkreślające pomoc, empatię i wspieranie się nawzajem. We współczesnym, zindywidualizowanym świecie taka postawa jest niezrozumiała i prowadzi do podziału między słyszącymi oraz niesłyszącymi Polkami i Polakami. Istnieje możliwość ochrony głuchych przed dezinformacją, która wymagałaby jednak wspólnej pracy całego społeczeństwa i zwiększenia świadomości społecznej. Potrzebne są także realne działania na poziomie instytucji państwowych, organizacji pozarządowych i mediów. Włączenie głuchych do debaty publicznej i zapewnienie im równego dostępu do informacji to krok w stronę bardziej sprawiedliwego i inkluzywnego społeczeństwa. Należy pamiętać, że nie potrzeba słów, by usłyszeć drugiego człowieka. Wystarczy chcieć go zrozumieć.

Bibliografia

„80 proc. niesłyszących w Polsce nie pracuje". niepelnosprawni.pl, 21 sierpnia 2019. Dostęp 28 stycznia 2025. https://archiwum.niepelnosprawni.pl/ledge/x/834774.

„Dezinformacja". W *Słownik języka polskiego PWN*. Dostęp 28 stycznia 2025. https://sjp.pwn.pl/sjp/dezinformacja;2554971.html.

Bartnikowska, Urszula. *Sytuacja społeczna i rodzinna słyszących dzieci niesłyszących rodziców*. Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit", 2010.

Dziennikarski Kodeks Obyczajowy (Kodeks Etyki Dziennikarzy). Dostęp 15 marca 2025. https://www.dziennikarzerp.pl/wp-content/uploads/2010/06/kodeks.pdf.

Giedrojć, Marzena. *Niepełnosprawność w Polsce w wymiarze politycznym i społecznym. Analiza wybranych zagadnień*. Warszawa: Difin, 2020.

Grzegorzewska, Maria. *Pedagogika specjalna*. Warszawa: Państwowy Instytut Pedagogiki Specjalnej, 1964.

Krakowiak, Kazimiera, i Amelia Dziurda-Multan. *Ku wspólnocie komunikacyjnej niesłyszących i słyszących*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2011.

Lane, Harlan. *Maska dobroczynności. Deprecjacja społeczności Głuchych*. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1996.

[19] Giedrojć, *Niepełnosprawność w Polsce*, 16.

Michalczyk, Anna. *Wirtualne oblicza samotności. Ryzykowne zachowania w sieci wśród słyszącej i niesłyszącej młodzieży*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie, 2022.

Rzeczpospolita Polska. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* Dz.U. 1997, nr 78 poz. 483.

Szczepankowski, Bogdan. *Niesłyszący, głusi, głuchoniemi. Wyrównywanie szans*. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1999.

Dezinformacja i bariery w dostępie do informacji dla głuchych w Polsce – wyzwanie dla etyki mediów

Streszczenie

W artykule przeanalizowano problem wykluczenia informacyjnego głuchych w kontekście współczesnego środowiska medialnego. Wskazano fundamentalne znaczenie dostępu do rzetelnych informacji dla funkcjonowania społeczeństwa demokratycznego oraz zidentyfikowano główne mechanizmy dezinformacji, w tym fałszywe wiadomości, manipulację kontekstem i selektywność przekazu. Szczególny nacisk położono na wpływ barier językowych i kulturowych na ograniczanie aktywności społecznej i obywatelskiej głuchych. Analizie poddano wybrane modele teoretyczne – model społeczny niepełnosprawności oraz teorię komunikacji wizualnej – dla sformułowania odpowiedzialnych praktyk medialnych. W dalszej części omówiono społeczne uwarunkowania wykluczenia, takie jak: deficyt tłumaczy Polskiego Języka Migowego (PJM), stereotypy oraz niski poziom świadomości społecznej dotyczącej społeczności Głuchych. W artykule wskazano na potrzebę redefinicji etyki mediów w kierunku standardów inkluzywności oraz uwzględnienia wielojęzyczności i wielokulturowości w procesach komunikacji publicznej. Podkreślono, iż marginalizowanie głuchych w przestrzeni medialnej prowadzi do utraty istotnych doświadczeń społecznych oraz pogłębia istniejące nierówności w dostępie do wiedzy i uczestnictwie obywatelskim.

Słowa kluczowe: dezinformacja, etyka mediów, komunikacja, głusi

Alicja Zarzyka – studentka kierunków etyka – mediacje i negocjacje oraz filozofia rozwoju osobowego z elementami psychologii na Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Członkini Koła Naukowego Mediatorów i Negocjatorów przy Instytucie Dziennikarstwa i Stosunków Międzynarodowych UKEN.

Disinformation and Barriers to Accessing Information for the Deaf Community in Poland – a Challenge for Media Ethics

Abstract

The article examines the phenomenon of informational exclusion of deaf individuals within the context of contemporary media environments. The analysis emphasises the crucial role of access to reliable information in sustaining democratic processes and identifies key mechanisms of disinformation, including fake news,

contextual manipulation, and selective reporting. Particular focus is placed on the impact of linguistic and cultural barriers on the social and civic engagement of the Deaf community. Theoretical frameworks, such as the social model of disability and visual communication theory, are employed to establish foundations for the development of responsible media practices. Furthermore, the discussion addresses the social determinants of exclusion, including the shortage of Polish Sign Language (PJM) interpreters, persistent stereotypes, and the limited public awareness of deaf culture. The necessity of reformulating media ethics is underscored, with particular attention to the incorporation of inclusivity standards and the acknowledgment of multilingualism and multiculturalism in public communication processes. It is concluded that the marginalisation of deaf individuals within the media sphere leads to the erosion of valuable social experiences and further deepens existing inequalities in access to knowledge and civic participation.

Keywords: disinformation, media ethics, communication, deaf people

Alicja Zarzyka – a student of Ethics – Mediation and Negotiation and the Philosophy of Personal Development with Elements of Psychology at the University of the National Education Commission in Kraków. A member of the Mediation and Negotiation Student Academic Club at the Institute of Journalism and International Relations at UKEN.